

isque et huic Pontifici, et regi Josiae, omnique populo ante prorsus incognitus erat; omnes enim ad ejusdem libri lectionem obstupaverunt; ergo Pentateuchus tempore Josiae regis omnino periret, unico excepto exemplari tunc reperto; quod tamen faciliter corrupti potuit. — Resp.: Conc. ant., nego cons. Ex toto hoc facto nil aliud colligitur, nisi quod probabiliter tunc ipsum autographum Pentateuchi, vel salem Deuteronomii repertum fuerit in templo ad latum Arcem, ubi a Moysi positum fuerat; considerato enim textu sacro, intelligimus regem non tam libri inventione, quam aspectu tam venerandi thesauri, et verbis legis minima intentio commotum esse. Hinc rex eo reporto non dixit: *Magna ira Domini succensa est contra nos*, quia non overunt, sed, *quia non audierunt patres nostri verba libri hujus*. Ita sane certissimum est, legem Moysis omni estate usque ad Josiam regem integrum fuisse conservatam. Erat enim ea, ut supra jam observavimus, summe compresa cum Iudeorum republica, ita ut lex Moysis everti aut corrupti non potuerit, quin et ipsa Iudeorum res publica rueret; quod tamen usque ad Josiam non esse factum, ex historia scimus.

Oppon. II. L. 4 Esdra, c. 14, v. 21 et seqq., dicitur, omnes libros legum combustos fuisse, et ab Esdra per 40 dies et noctes quinque scribis iterum dictatos; ergo Pentateuchus Moysis aliquando pentiū interiit. — Resp.: Conc. ant., neg. cons. et suppositum, quid liber 4 Esdra sit canonicus aut auctoritatis divine. Continet enim plures fabulas (1). Dein quando in 1. 4 Esdra loc. cit. dicitur, quid lex *incensu sit*; id intelligi nequit de omnibus exemplaribus Pentateuchi in toto orbe extantibus, sed duntaxat de iis que, capti à Nabuchodonosore Hierosolyma, cum templo exusta fuere. Eo enim tempore decem tribus Israelis jadūi gehemant oppresse captivitate Assyriorum, utpote ante 150 et amplius annos in eam abstracta, in quibus multi erant pii Israelitae, e. g., Tobias, aliisque (2), qui haud dubio libros sacros secum tulerunt. Praterea undecim annis ante illam Hierosolyma eversionem Ezechiel, Daniel, et ali plures Deum dimentes in Babylonem cum rege Joakin asportati fuerunt (3), qui sine dubio libros illos pariter secum tulerunt. Denique, ut libri sacri omnes regi Judei in illo Hierosolymitanio incendio perirent, illos ex toto regno Judee (quod tamen nulli legi, factus esse) debuissent in templo prius transferri, aut ibi fuisse repositi.

Oppon. III. Satellites Antiochi Epiphanis, 1 Mach. 1, 59, 60, et libros legis Dei combusserunt, igni, scindentes eos, et apud quenquam incendiabant libri Testamenti Domini, trucidabant eos; ergo Pentateuchus cum aliis libris veteris Testamenti tunc interierunt. — R.: Conc. ant., neg. cons. Nam haud verisimile est, omnia legis exemplaria ab Antiochio fuisse inventa, nulla per totam Iudeam loco seculo abscondita, nulla in

(1) Vide Dissertat. Calmeti Commentar. LL. Esdræ prefaxam.

(2) Tob. 1, 2. Item 4 Reg. 17, 27, 28.

(3) Ezech. 1, 1, 2, et 40, 4. Item Esth. 2, 6.

exteris bibliothecis, ne quidem versionem 70 Interpretum preserum Alexandria extra dictione Antiochii residus fuisse, nulla denique in manibus Iudeorum, aut Israëlitarum, qui apud exteras gentes morabantur, hessisse. Certè post furem Antiochii expederunt Iudei in Maspâ congregati *tibios legis*, ibid., 3, 48, et Jonathas acuniversus Iudeorum populus in Epistola ad Spartiatas, ibid., 12, 9, scribunt, solatio sibi fuisse libros sacros.

Oppon. IV. Multi ex SS. Patribus Iudeos incusant, quasi sacrorum codicum corruptores; ergo nec Pentateuchus, nec ali libri veteris Testamenti hodiè integri et incorrupti extant. — Resp.: Dist. ant.: Incusant Iudeos tanquam corruptores sacrorum librorum stante etiamnum Synagogâ, neg. ant.; tanquam corruptores, minime ex odio in Christum et Christianorum legem, Synagogâ et republîcâ Iudeorum postmortem Christi dissoluta, trans. ant. et neg. cons. Plura in confirmatione hujus nostra responsiones card. Gotti (1), et Natal. Alexander (2) disserunt. Ceterum, etiam transmittitur vetus Testamentum à Iudeis dicto modo in quibusdam textibus corruptum esse, id incredibiliter patricorunt, quia Iudei non omnia exemplaria, quorum innumerâ tunc jam erant in Christianorum aut aliarum gentium manibus, corrumperent, adeoque nec impidebant poterant, quomodo Pentateuchus, aliquaque V. T. libri integri ad nos pervenirent. Accedit, quod Patres in objectione memorati vel non loquantur de corruptione ipsius *fontis hebrei*, sed ab Aquila, Theodoreto et Symmacho Iudeis apostolis, qui fontem suis græcis versionibus corrupserunt, vel loquuntur sołum de inepitis S. Scripturae expositionibus judaicis, non verò de verborum et literarum S. textis corruptione, vel Iudeos reprehendant de corruptione *quorundam duntata exemplarium*, non omnium, etc. (5).

SECTIO II.

DE QUINQUE LIBRIS PENTATEUCHI SPECIALITATI SUMPTIS.

CAPUT PRIMUM.

De Libro Genesis.

Primus Pentateuchi liber hebreicæ, *Bereschith*, seu in principio nuncupatur, nomine indito ab ipso libri initio, quemadmodum ceteris quoque libris Mosiscis contigit; græcè verò ἡ ἀριθμός, id est, *Origo*, dicitur, et quid originem seu creationem mundi, ac presentem hominum earerat. Nam a capite 1, usque ad caput 7, mundi hominique originem, primorum parentum lapsum et ponam, propagationem hominum, eorumque multiplicia sclera exhibet; à cap. 7, usque ad cap. 12, fabricationem arce, diluvium, confusionem linguarum Babelicam, ac genealogiam filiorum Noe, à quibus gentes post diluvium ortæ sunt, recenset; à cap. 12, usque ad cap. 50, seu ultimum, gesta primorum Pa-

(1) Tom. 1, verit. Relig. Christian. Dem. tract. 3, c. 8, num. 6, 7, 15, 16 et 17.

(2) Tom. III, secul. 2, dissert. 11, q. 4, art. 1, conclus. 3.

(3) Consulte hanc de re card. Gotti, et Natalem Alex loc. cit.

triarcharum usque ad mortem Josephi commemorat. Unde Genesis annos mundi 2369 complectitur. Totidem enim à creato mundo usque ad mortem Patriarcha Josephi fluxere. Porro quo tempore et loco Moyses Genesis scripsit, dubium est, inque duas diversas sententias auctores abeunt. Una à Moysi scriptam Genesis sit, cum in terra Madian opilionem ageret, et Iethronis gregem pascere; altera et communior vult, tam Génésim, quam ceteros Pentateuchi libros post acceptam in monte Sinai legem à Moysi deserto scriptos esse (1). Expandomus jam precipuas difficultates, quas incredibili contra hunc primum Pentateuchi librum nobis partim objiciunt, partim ab apparentem antiquum aut difficultatem objicere possent.

§ I. — De mundi creatione.

49. Quares VIII: *An Genes. 1, 1, legendum sit: In principio creavit Deus celum et terram, et ut nos tria Vulgatus habet, vel: Fecerunt di celum et terram, et ut Voltaireus (2) vult?* Ait enim, in hebreo textu legi bara Elohim, hoc est, fecerunt di, aut fecit di. Adit. Hebreos vetustam de pluralitate deorum doctrinam à vicino et potente Phenicium populo didicisse, et libro Genesis inscrisse, cum servi, quales respectu Phenicium suissent Hebrei, suorum dominorum sensa sectari solent. Verum resp. ineplissimam esse Voltairei versionem citati textū, crassissimum est hoc loquacis hebreicæ ignorantiam suam prodere. Nam nomen plurale Elohim cum verbo singulari *bara*, fecit, conjunctum, non multitudinem, sed excellentiā significat. Unde *bara Elohim* est hebraismus, quem pluralem dignitas vocant, et passim usurpant, nominativum pluralem cum verbo singulari numeri conjugentes, nemine Hebreos propterea plures res, e. g., plures deos suscipiente. Hinc auctor nostrus Vulgate citatum textum optimè vertit hoc modo: *In principio creavit Deus celum et terram*, et sic evadunt verterunt, atque intellexerunt per illam usque ad nostra tempora omnes doctores omnium Ecclesiarum, tam græci, quam latini, syri, arabes et egyptii.

Porrò fallit aut fallitur Voltaireus, dum assert, Phœnices fuisse potentem populum, à quibus Hebrei tanquam ipsorum servi doctrinam de pluralitate deorum didicissent. Quamvis enim Phœnices ob commercium cum aliis populis, et colonias in variis alias regiones ledutas inclaverint, nunquam tamen erant potens populus, sed angustum terræ tractum ad fines maris Mediterranei possidebant, qui quoad magnitudinem cum Palæstina nequitum comparandus est. Praterea, liber Genesis scriptus fuit primitus Hebrei Palestina occuparunt (3), et antequam cum Phœnicibus commercium habuere. Qui ergo Hebrei doctrinam de pluralitate deorum (ante librum Genesis à Moysi scriptum) haurire poterant? Denique ubinam Voltaireus legit, Hebreos fuisse servos Phœnicum? Nullus hucus.

(1) Vide Bonferrarium Appendic. ad cap. 7, Praefat. in S. Script. sect. 5.

(2) In suo Lexico Philosophico.

(3) Vide paulo supra, Praefat. in librum Genesis.

que aliis scriptorū (4) vel verbulo de hac servitute mentionem fecit.

20. Quares IX: *Qualis fuerit illa lucis prima die creata, Genes. 1, 3, 5, et an tres dies dari potuerint sine sole, qui primum quartu die factus est?* — R.: Lux primigenia primo die creata, fuit vel ignis, vel aether vel certè aliud diversum à sole perfectè formato, quippe qui die quartu primum perfectus est. Dixi: *Aliud diversum à sole perfectè formato*. Duplex enim hæc de re interpretum sententia est. Beda, Lyranus, Tostatus, etc., defendunt, primam illam lucem non fuisse solem, sed corpus quadam lucidum instar nubis languarde lucentis, et instar tremule aurora. Autor verò de divinis nominibus, c. 4, S. Thomas (2), Pereira (5), Quadros (4) dicunt, lucem primâ die creatam eamdem fuisse cum luce solem, solēisque quoad substantiam primâ quoque die formatam fuisse, sed ejusdem et luna, ceterorumque astrorum lucem usque ad quartu diem exitisse informem et imperfectam; quartu autem die eamdem hinc formata in globum solis, luna et astrorum quoquovis perfectè illuminantem; fermè sicut Deus ab initio creavit terram informem, quam paulatim herbis, arboribus ac animalibus ornari voluit (3). Quid jam in hæc totâ explicazione absurdum, aut impossibile?

21. Quares X: *Quenam sint illæ aerae, que Genesis cap. 1, v. 6 et 7, dicuntur esse super firmamentum, et divisus ab aquis existentibus sub firmamento?* Hæc verba Genesis, inquit Voltaireus, sapienti errorem veterum, qui color credebant solidissimos, et super eos tanquam super fornacem crystallinum disposita esse putabant hydrophilac, fenestras et cataractas, que reserari et claudi possent. Verum inquit populares hos errores Moysi vel Hebreis affligit impius ille devisor. Nam in textu hebreo loc. cit. ponitur nomen *Rakiâh*, quod latine significat *expansum seu extensum*, quodque aeri maximè convenit, septuplicè de celo in libris divinis dicitur. Quare Genes. 1, 7, ubi Vulgata nostra dicit: *Et fecit Deus firmamentum, textus hebreus ait: Et fecit Deus expansum*, i. e., extensum spatiū. Quomodo autem inde concludes, hoc spatium esse durum et solidum? Equidem Vulgata nostra voce *firmamentum* uitur, sed non eo sensu, quasi colum sit corpus durum et firmitudine sua alii corporibus resistens, sed quia est opus stabile et per tot secula perdurans: quā ratione ab Eliu, Job. 37, 18, celi poeticè appellari poterant *solidissimi quasi aere fusi* (6). Porrò per *aeras supra firmamentum* probabiliter intelliguntur aerae subtiliores, seu vapores aquei non supra colum sidereum, sed supra aerem nostrum

(1) Vide Nonnotte, in Lexic. Philosoph. artic. Creationis.

(2) P. 1, q. 67, à 4, et q. 70, à 4.

(3) Commentar. in Genes. c. 4.

(4) Tom. 1, decad. 2, q. 1.

(5) Vide Apol. de la Relig. Chrét. c. 10, § 2.

(6) Ceterum hoc efflatum de celorum soliditate in Scripturā duntaxat narratur tanquam dictum ab Eliu prolatum, cuius tamen sermones à Deo mox improbarunt sequenti cap. 38, 2, his verbis: *Quis est iste invictus sententias sermonibus imperitus?*

inferiorem existentes, que suo tempore de nubibus defluunt ad irrigationem terre. Sensus igitur illorum verborum Genes. 1, 7: *Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas quo erant sub firmamento, ab his quo erant super firmamentum*, est iste: Fecit Deus aerem, divisitque aquas, que sub aeris atmosphaera erant, ab his quo erant super aerem, seu in parte superiore aeris. Aquarum enim pars gravior et suo statu relicta infra aerem constituit; subtilior et rarefacta supra eum elata est. Ita citatum Genes locum expouni prater Rabbinos Hebraeorum glossa interlinearis, Torniellus, Pererius, Valencia, Lorinus, Suarez, de Opo sex dierum, aliquo (1). Neque obstat, quod alibi, nemps. Psalm. 148, 4, dicatur: *Et aquae, que super celos sunt, quasi aquae darentur non tantum super aeren, sed super omnes celos.* Etenim ita dictum est, ut S. Chrysostomus (2) observat, secundum phrasim lingue hebraica, in qua nomen *celi* caret singulari solumque plurimales dicunt *schamayim celi*, sicut duxata; in numero plurali latine dicimus *Aethiopie*, Parisii, Venetie.

22. Quares XI: *An, et quomodo situs Paradisi Genes. 2, 10 et seqq., descriptus cum hodiernā geographicā conciliari possit?* — Nullus in orbe terrarum locus datur, inquit D. Freret (3), ubi *Tigris et Euphrates cum duabus aliis fluviis* (prout tamea cit. loe. Genes. narratur) oriantur. Et Voltairius, in suo phibio. Lex., hume Scripture locum contemptum ita traducit: *Secundum hoc caput Vulgate Paradisi per tertiam fernē Asiae aī Africa partem se extendens. Euphrates et Tigris in origine sua plusquam 60 milliaribus majoribus distant à se invicem. Fluvius ē Gehon, qui circuit oīmen terram ē Aīthiopie, et non potest esse alius, quam Nilus, in origine sua distans ab origine Euphratis et Tigris plusquam 70 milliaribus.* Phison vero, siquidem is dicatur esse fluvius *Phasidas*, in Scythia oritur. Res sane mira.

(1) Evidenter scio, nullos insignes interpretes et antiquos Patres, ac inter hos ipsum S. Augustinum, l. 2 de Genesi ad litteram c. 5, per aquas super firmamentum aquas proprie dictas et fluidas super ipsum colorem sidereum positas. At etiam scio, quod idem S. doctor ibidem, c. 4, testatur, his aquis sententiam validē commendat his verbis: *Hanc ergo diligentiam (sic explicandi aquas super firmamentum) considerationem laude dignissimum iudico.* Quod enim dicit (defensor huius explicacionis) nequit contra fidem est, et in prompta positio documento credit potest.

(2) Homil. 4 in Genes, ubi hic S. Peter ita ait: *Quis igitur post tantam doctrinam ferret os qui ex suo capite loqui, et contra diuinam Scripturam multas celos dicere audent? Porro dicit: Ecce beatus David (Psalm. 118) laudem Deo offens, dixit: Laudate eum, confitebamur ei.* Ne turberis, dilecte, nema pates S. Scripturam sibi ipsi aliquid adversorum... Dicunt igitur qui lingua ejus (hebreice) quariunt, Cœli nomes plurali numero ab Hebrewis vocari, quod confitetur, qat et Syriorum dicens scient. Et nemo est lingua dicti colorem, sed cœli. Et idcirco sic dicit est, quod a beato David dicitum, Cœli collocuntur: non quod multi sunt cœli, ... sed quia mos est lingue hebreaca, unam rem nomine numero plurali. Hucusque S. Chrysostomus.

(3) Vide D. Bergier supra num. 14, in notis citatum, pag. 100, § 2, Pro rō de Duo. Freret sermo redditus infra num. 26, queres XV.

quid origo fluminis in Scythia, et origo alterius fluviis Gehon in Africā in uno eodemque Paradiſo sita sint.... Denique difficile capti est, Adamo hortus 700 aut 800 milliarium assignatum esse, ut illum coleret et custodiret. Verisimiliter socii hujus laboris eidem adjuncti sunt. Hucusque Voltairius. Sed nemini mirum videri debet, quid situs terrestris Paradiſi in libro Genesis descripsi, difficulter a nobis determinari, et hanc facili cum hodiernā geographiā conciliari possit (1). Verisimiliter enim intra lapsum tot seculorum, que ab origine mundi hucusque flumere, nomine fluminum Paradiſi saecula aliquorum mutata sunt, sicut passim urbium et locorum nomina hodiē alia sunt, quam antiquitas fuisse. Foris etiam cursus et alijs dictorum fluminum tempore universalis diluvii, et alijs mutati sunt, cum haud dubie terra facies intra decursum tot seculorum, et maximē tempore diluvii per ingentes terra motus, quies omnes fontes abyssi magnæ rupi sunt, Gen. 7, 11, plurimū immutata fuerit (2). Præterea, ut quis de situ Paradiſi solida scribit, aut lognatur, veteris geographicā, veterumque linguarum notitiā bene instructus sit, opertor: hæc autem geminā notitiā nec Voltairius, nec plerique alii excellunt. Nihilominus non desunt doctissimi quidam viri, qui geminā illa notitiā adjuti, terrestris Paradiſi situm, saltem verisimiliter invenerunt, ea omnina, quæ Moyses de eo scripti, vera esse deprehenderunt. Sic, si cum Cl. Nonnotte (3) Paradiſus ad fines australis regionis Babylonicae inter 52 et 55 gradum latitudinis ponitur, facilē intelliguntur ea que sacer textus de Paradiſo profert. Inventur ibi tractus terrarum amoenissimis, in quo post diluvium maximis Asia monachica sedem suam fixerunt. Ibi erat famosa urbs Babylon apud Assyrios, Persas, Graecos et Arabes celebratissima. Inventur ibi fluvius, qui terrestrem Paradiſum irrigavit, in 4 capita divisus. Fluvius iste est Tigris et Euphrates, qui ibidem in unum alveum conjuncti per magnum terræ tractum uniti voluntur, donec de novis divisi duo fluminia efficiunt, quæ Phison et Gehon dicuntur, et anbo in sinum Persicum sese precipitant. Phison facile dignoscitur ex notis, quibus eum Moyses, Genes. 2, 11 et 12, describet, dicens: *Ipsa est, qui circuit oīmen terram Hevileth, ubi nascitur aurum.* Et aurum terre illis optimum est, ibique inventari bœlium, et lapis onychinus. Omnes hec note quadrant orientali tractui Euphratis, qui versus Arabian cursum sump dirigit, et adhuc hodie *Schat-el-Arab* seu *Fluvius Arabum* dicitur. Hevileth enim iuxta multorum opinionem est Arabia, in qua aurum optimum, et bœlium, et onychinus, omnisque generis gemmæ prestantissime reperiuntur, ut Diodorus Siculus, lib. 2, Plinius, lib. 12, c. 9, et Strabo, lib. 16, testantur.

(1) Hinc non mirum, quod varia et diverse de situ Paradiſi terrestris opiniones tam antiquorum, quam recentiorum scriptorum ducantur, quas plerasque L. P. in dissertatione de situ Paradiſi tomo 4 Bibliorum à se editorum adhuc recensit.

(2) Vide infra, num. 26, resp. ad 2.

(3) In suo Lexico Philosophi, verbo: *Paradisus terrestre.*

Invenimus hucusque tria Paradiſi flumina, Tigrim, Euphratem et Phison. Superest, ut quartum seu Geion investigemus, de quo Moyses in hebreo textu sit, quid terram Chus, seu, ut Vulgata nostra habet, terram Aīthiopie circumeat. Ubi advertendum est, quid nomen Aīthiopia non solum Aīthiopicæ propriæ dicte, sed pluribus alijs regionibus tam a S. Scriptura, quam a profanis scriptoribus attributur, ut Calmetus (1) ostendit. Sic, e. g., Sephora, Moysis uxor, Aīthiopissa dicitur, Numer. 12, quæ ex Madia ad mare Rubrum eriundā erat. His inter regiones nomine Aīthiopicæ comppellatas, est etiam regio Susiana ad sinum Persicum sita, quæ hodiē Chusianus, voce a nomine Chus derivatā dicitur; inquit crudelissimus geographus Marinus Niger testatur, Chusianos adhuc hodiē regionem suam appellare terram Chus. Cum igitur omnes geographi fateantur, regionem Chusianam esse terram Chus (quam nostra Vulgata Aīthiopian vertit) et tandem orientali Euphratis alveo adiacere, ubi hinc fluvius in sinum Persicum sese exonerat, sequitur, fluvius, qui adhuc hodiē in regione Chusianam repertur, esse illum ipsum, quem Moyses ante ter mille et trecentos annos nomine Gehon appellavit. Ecce invenimus in pulcherrimo climate et amoenissima regione partem terræ, quam fluvius in duo superiora et alia duo posteriora capita divisus irrigat. Præterea vidimus, quid regiones, quas quatuor illa flumina permeant, designatas à Moyse notas habeant. Igitur locus et situs Paradiſi, quasi in Genes. describitur, hæc ratione saltem verisimiliter detectur (2), ac consequenter S. Scriptura in descriptione Paradiſi nullius manifestat contradictionis aut falsitatis arguit potest, sed ejusdem veritas in firma possessione manet; presertim quia pro veritate tam S. Scriptura, quam totus christiana religionis aliunde plura et potentissima evidenter credibilis motiva pugnat, prout theologi orthodoxi in tractatu de Fide seu Religione ostenderent. solent.

Negne curanda sunt Voltairii dictaria denigrantis, quid tam vastus terre tractus Adamo excolendus traditus sit, ut operaretur et custodiret illum, Gen. 2, 15, intellige a férī et animalibus, ne sata et plantata concilarent, ac destruerent, etc. Hec enim cultura et custodia non solo Adamo, sed simili toti ipsi posteritati, quam Adam in sensu tanquam Protoparenthes totius generis humani quodam modo continebat et representabat, a Deo cit. loc. commissa est; quia, si Adam non pescasset, etiam ejus liberū et posteri in Paradiſo colliguntur.

(1) In suo Dictionarie Biblico, verbo: *Aīthiopia.*
(2) Si hinc clarissimi Nonnotte explicatio de situ Paradiſi aliquid non ex toto placeat, poterit aliam allorum hæc de re probabilem opinionem amplecti, e. g., libam Trini, qui Commentari, in c. 2 Genes. v. 8, ita ait: *Non est impossibile, neque improbabile, quod S. Augustinus et alii Patres dicant (nam est ferè omnium antiquorum communis sententia) hos fluvios verè ex uno eodemque Paradiſi fonte scaturire primum, sed mox subterraneis cuniculis et meandris atque longissimis abscondi, atque iis deinceps locis, quibus nunc se produnt, rursus emergere (ut de Alpheo, Arethusa, Hispano Anā, et aliis quibusdam fluminibus constat).* Deo sit occulta prima scaturiginis, ne locus Paradiſi hæc videtur hominem et serpenti.

(3) Genes. 3, 15, in quem locum Cornelius à Lapide cum ceteris interpres observat quid, quia Deus hominem ab peccatum domino in bestias privavit, hinc serpens homini cooperit esse noxius et lethalis, et vicissim homo cooperit serpente horrere et percusso, cum ante peccatum nec antipathia, nec horror, nec odium, nec nocendi stadium fuisse inter hominem et serpente.

(4) Genes. 3, 28, Deus post creationem primorum parentum ad eos dixit: *Crescite et multiplicamini — et dominabitis pisces maris, et volatilibus cœli, et universis animalibus, quæ mouentur super terram.*

tionale scilicet serpentem loqui, ratioinari, et sermones contra Deum evomere, ipsa ratio eidem faciliter dilatabat, hanc rem esse valde miram, et quoddam ens rationale sive spiritum quandam malum serpente tanquam organum ad se seducendam uti. Non tamen ideo cohorruit Eva, quia (ut supra ad quesumum primum jam indicavimus) sciebat, se in illo statu innocentie, quando in eo permaneret, à Deo diligiti, paternè protegi, sibiisque dominium in universa animantia datum esse. Quandò autem sic intellecta mala fraude demonis non statim recessit, sed loquens serpenti auscultare perexit, jam corpit aliquo modo delinquere. Nam peccatum veniale, quale fuerit illa auscultatio ad verba serpentis, etiam in illo statu innocentie locum habuit. Vide Augustinum, lib. 5 de libero Arbitrio cap. 24, ubi subtiliter in illud inquirit, cum primi parentes cum praestant sapientia, nihilominus perverbi se tam facile sint passi? Add. I. 14 de Civit. Dei, c. 41. Ceterum nemini mirum videri debet, quod de rebus ab Adamo et Evâ ante lapsum gestis difficiliter disseramus, quia in peccato nati, et ignorantia, concupiscentie, ac plurimi inordinatis ac indeliberatis passionum motibus obnoxii, de felici illo innocentie statu, in quo primi parentes ante lapsum erant, difficulter claram et distinctam ideam formamus. Quarenum 3^a, cur Deus, Genes. 5, 14, maledixit serpentem, ponamque injunxit, si non serpens, sed diabolus, serpente tanquam organo usus, perverti hominem? Injustum est enim ut quis penam luat alienam culpe. Dein cur Deus serpenti de se innocentem in penam deuentavit: *Super pectus tuum gradieris, et terram comedies, etc?* quasi vero serpens, nisi daemon ad decipendum hominem servisset, terram non comedisset, nec super pectus sumum reptasset. Ita demum cum aliis quibusdam incredulus Voltaireus (1), Resp. has incredulorum cavillationes à SS. Patribus (2) et interpretibus catholicis pridem fuisse solutas et explosas; iuxta quorū expositionēm maledictis et diras ille potissimum quidem in serpentem figuratum seu daemonem primam mali causam, simili tamē etiam in serpentem verum, tanquam daemonis organum, quo hic ad seducendum Evans usus est, cum adjuncta pena merito prolatus sunt. *Sed fortè, inquit S. Chrysostomus homil. 47 in Genes., dixerit aliquis: Cum diabolus serpentis opera usus, malum attulit constitutum, cur bestiae illi pena infligunt?* Enī pīssimum incredulorum nostri temporis objectione. Et quid ad eam S. Pater respondet? *Est et hoc (pergit) ineffabilis misericordia Dei opus.* Nam stet clementissimus pater puniens eum, qui filium suum occidet, et gladium et ensen, per quae fūlius suis occidit, destruit, et in multas partes dividit; eodem modo Deus egit. Quippe serpens quasi gladius quidam diabolico servici malitia, unde et perpetua ipsi pena intentata est. Porro pena illa: *Super pectus tuum gradieris, et terram comedies, etc,* non est propriè pena, sed tantum quasi pena, aut potius probrum et

(1) In suo Lexico Philos. verbo: *Genesis.*

(2) Hos Patres Perierit, Tirinus aliqui interpretes citant Commentar. in Genes. 3, v. 14.

dederat. Nam ista serpentē erant naturalia jam ante lapsum primorum parentum, scilicet humi reptare (1), terram comedere, etc. Quod autem alioi est naturale, non est proprie pena, nisi praecedente aliquo delicto (2), cuius serpens animal irrationalē erat incapax. Nihilominus ista, que serpenti ante lapsum Eva et Adami erant naturalia et minimè probrosa, jam eidem ex Dei sententia destinatar in probrum et dedecus, jugemque memoriam, quod daemon per serpentem primos parentes deceperit, eosque cum suis posteris in summā miseriam precipitaverit. Sapere enim id, quod de se naturale aut honestum est, intercedente culpā vel iudicis sententiā, pena, vel quasi pena et probrum fieri potest. Sic Adamo quoque et Eve post lapsum quedam deputantur in penam, quae etiam in statu imbecillitate fuisse ipsi naturalia, v. g., uxorem subdi marito, herbis vesci, terram ipsi germinare spinas (3), et alia. Sic ligna excedere, et aqua comportare ad usum domus Domini, opus honestum et religiosum est; sed Gabonius ac Joscobus ad fraudem impositam, pena ac dedecus erat. Similiter ergo preceptio serpentis supra pectus et terra comedies ante peccatum serpentis ignominia et probrum non fuerunt; post lapsum autem primorum parentum illa preceptio et comedies serpentis pro aliis animalibus ad ignominiam, contemptum et horrorem ex Dei sententiā fuisse. Atque hanc sententiam Deus ferre potuit, et tali pro summo suo jure in animalia, causa hominis creata: datus isti documentum, quā ingens malum patrasset, cum hujus mali causa irrationalē animal, quod nihil participasset de culpa, tamen penam aut quasi penam participaret. Quarunt 4^a, unde serpens loquendi facultatem accepit? et quo idiomate locuta sit hec bestia? Resp.: Non tam serpens, quam daemon per serpentem locutus est, hujus bestie lingua utens velut organo quodam; ferme sicut per energum logos solet (4). Quod autem spectat genus sermonis, facillima responsio est. Locutus est daemon eodem idiomate, quo Eva. Id adhuc observo, quod jam olim Julianus Apostola hoc genuinum dubium moverit, per ludibrium querens, unde serpenti facultas sermonis, et quo idiomate locuta sit bestia? Sed idēo à S. Cyrillo Alexandrinō (5) graviter confutatus est.

24. Quæres XIII: *An non consilisti fore, ad extandas predictas difficultates, tentationem Eve per serpentes?*

(1) Necesse enim non est, ut cum Josepho Jud., I. 4. Antīq. c. 1, dicamus serpentem, antequam Evans tentaret, erectum incedere convesuisse; in penam vero illius tentationis à Deo damnatum fuisse, ut repereret.

(2) Sic mors homini et humano corpori ex elementis contraria composito, est quasi naturalis (immortalitas enim in statu imbecillitate seu ante lapsum primorum parentum erat donum speciale, et natura humana indebitum), sed post hominis lapsum est pena peccati.

(3) Genes. 3, 16 et 18. Vide etiam hac de re Tiri-nus Commentar. in Genes. 3, 14.

(4) Varios alios modos explicandi locutionem serpentis ad Evans recenset Calmetus Commentar. in Genes. 5, 4.

(5) L. 5 contra eundem Julianum.

tem accipere duntaxat allegoricē, intelligendo per serpentem nū aliud, quā tentationem veneram, et per lapsum primorum parentum consensum in hanc tentationem? — Resp. negativē. Antequādam autem responsionem mean probem, prius exotice illius sententiā defensores, eorumque hāc de re doctrinam breviter recensēto. Jam primo Ecclesiæ seculo Philo Jud. (1) docuit, serpentem Eve deceptorem nū aliud fuisse, quā voluntatem id ipsum, sed multū petulantius cum quibusdam recentioribus scriptoribus docuit pestilentialissimum liber primū gallico, tum germanico idiomate vulgatus (2), qui totam humani lapsi historiam amandat ad allegorias. Nempe ex sententiā hujus libri titillationes carnis, ex mutuo conceptu ore, fuerunt illa tentatio, que nomine serpentis hic designatur: ejusque pellicet Adam et Eva indui se siverunt ad venerem, nondum ipsis concessam. Verum allegoria haec exposito nullatenus sustineri potest. 4^a Quia iuxta effatum S. Scripturæ concupiscentia carnis et pruritis ad sexum jugendum non processit (prout dannabilis ille liber docet), sed subsecuta est lapsus primorum parentum; non fuit causa, sed effectus penitus peccati, seu comestī poni (5). Videlicet cū peccatis comedendo ponum vetitum, agnoverunt se esse nudos, et rebellionē carnis experti sunt; ante peccatum vero nuditas tam parum ipsis pudori erat, quā parvus usum rationis nondum adeptis. 2^a Certe is ipse est sensus Ecclesiæ, omniumque interpretum, Patrum atque doctorum, ut ostendere solent theologi in tractatu de Peccatis, ubi agunt de concupiscentia, vel in tractatu de Deo Creatore hominis, ubi de primorum parentum statu post lapsum agunt. 3^a Rursum universalis Ecclesiæ constantissimè per tota secunda hunc lapsus non allegoricē, sed ad litteram intellexit, ac firmiter sibi persuasit, serpentem Eve deceptorem fuisse verum serpentem, quo daemon tanquam organo usus est; et licet illud commentum, quo quidam tentationem illam Eve per serpentem duntaxat allegoricē explicant, nonnullis antiquis jam venerit in mentem, explosum tamē illud fuit semper, neque uspiam potuit deinceps reperiēre (4). Hinc etiam ab communissimā the-

(1) De Opificio mundi, prope finem, et de Agricultura ultra medium, quo ultimo loco verba Philonis ex greco in latinum versi: ita sonant: *Itaque illum militari insidiatorum serpentem... voluntate esse dicimus repensem sinuosis orbibus.... ad solā terrena pronam, foveas querentem in corpore, velut scrobes hiatusque, et in quovis sensu stabulantem, hominis consiliariam, maliori contradicentem, etc.*

(2) Titulus hujus libri est: *L'Etat de l'homme dans le péché original, Imprimé 1744 et 1740.* Versionis autem germanicae: *Philosophische Untersuchung von dem Zustand des Menschen in Erbunde.* 1746.

(3) Suffici hic notasse verba Genes. 3, 11: Qui dixit Dominus: *Quis enim indicavit tibi, quod mandus es, nisi quid ex ligno quod precepimus tibi, ne comederes, comedisis?* Ecco violatio precepti praecepsit, et fuit causa cognitionis; quā primi parentes adverterunt suam nuditatem et confititionem ex eo, quod sentirent in se motus concupiscentiae rebellis rationis, præscritum libidinis ad invicem. Iu. Cornelius à Lapide cum ceteris interpretibus in Genes. 3, 7 et 11.

(4) Utinam omnes, qui S. Scripturam nostrā pre-

logorum merito rejeiciunt opinio Cajetani, qui in c. 3 Genes. docuit, diabolum tentasse Evans per solam suggestionem interiorē, sicut nos nunc tentare solet, metaphorice intelligens que dicuntur de serpente. Nihilominus scriptor supra memorati pestilieri libri opponit 4^a: Si historia lapsus primorum parentum dicto modo allegoricē explicetur, evitantur multæ difficultates, quibus hæc historia, ad litteram intellecta, obnoxia est; ergo. — Resp.: Talibus in rebus, que fidem tangunt, non major explicandi facilitas, sed cors interpretum, Patrum atque doctorum orthodoxorum, seu universi Ecclesie sensus et auctoritas spectanda est. Certè Ecclesia, Pref. in missa de Cruce supponit, lapsus primorum parentum non fuisse peccatum luxuria, sed gula, sive comestione uitam pomii de ligno seu arbore, dum ita orat: *Qui salutem humanam generis in ligno crucis constituit, ut, unde mors oriatur, inde vita resurget, et qui in ligno vivat, in ligno quoque vincatur.* Ceterum, apparentes illæ difficultates, de quibus obiectio loquitur, jam supra à nobis, num. 25, q. 12, solute sunt.

Opponit 2^a: Scriptor sacer turpibus in argumentis uitur semper involucris quibusdam verborum, ne pudicum lectorem offendat; ergo etiam tentationem et lapsus primorum parentum solum allegoricē sub figura serpentis, comestī poni, etc., describit. — Resp.: Nego, quod scriptor sacer res obscenas validē abscondat. Nam in hoc ipso libro Genesis obviis verbis narratur petulantia Chamii, incestus Lothi, iniurias Sodomæ, etc. Simplicitas illorum temporum, ut Cl. Weissbach (1), presentem questionem discutiens, recte sit, longissima aberat à nequitate atatis nostra; ubi quidem, quā magis profligant mores, cō honestatione queruntur verba ad spuriulas legendas; cūque homines ruunt magno impetu in omni genū libidinis, ad ejus solam mentionem cohorrescere videri volent. Sed tum scilicet scapham scapham appellabent.

Sed quare (instat, et querit auctor illius dannabilis libri) Adams et Eva post lapsus occultarentur sese, et consenserunt folia fūcis et fecerunt sibi perizoma, Gen. 3, 7, si non peccātur per libidinem? — Resp.: Jam supra dixi, id non fecisse eos libidinem admissam, sed ob adeptam post peccatum seu comestione poni vetti scientiam, sensimque concupiscentię, sibi ante porsiis ignote. Audiamus verba Ruperti Tuitiensis, qui cum ceteris Patribus et interpretibus hanc rem ita (2), explicat: *Aperi sunt oculi amborum (primorum parentum); statim namque (post comestione poni vetti) concupiscentia rebellis utrumque peccatorum ob superbiam meritorum injusia (id est, indeliberatis) motibus similiiter colaphizare incēpt. Ignominiam hujus*

*cipiū ætate interpretantur, juratus sum promissum semper implere studerent, dum tanquam professores publici, aut alia dignitate vel officio publico in Ecclesia Dei fulgent, in emitenda forma Professions fidei Catholicae a Tridentino prescripta, jurato sponserunt in se motus concupiscentiae rebellis rationis, præscritum libidinis ad invicem. Iu. Cornelius à Lapide in suo Lexico Philos. verbo: *Genesis.* tom. 1, qu. 12.*

(2) Commentar. in Genesim. L. 2, cap. 10.

passionis praedictum esse, natura sponte cognoscit, sine doctore intelligit, ultronea fuga confestatur. Cur hoc? quia rationali creatura inesse non debuit, sed ab offenso Deo non intelligenti honorum sumum imposita est, ut comparetur iumentum.

Dices: Mutta in S. Scripturis solum allegoricè interpretatur Origenes; ergo etiam tentatio Eve per serpentem solum allegoricè explicari potest. — Resp.: In primis Origenes nullum serpentem Eve deceptorem duxerat aliquod exponit, sed potius serpentem verum fuisse supponere videtur in (1) his verbis: *Et prius quidem in Genesi serpens Eam seduxit describitur; de quo in ascensione Moysi (cuius libelli meminit in Epistola sua Apostolus Judas) Michael archangelus cum diabolo disputans de corpore Moysi, ait diabolo, inspiratus serpente (quid aliud est inspiratus?) causam extitisse provocacionis Adae et Eve. Atque iterum (2): Fuit quidem Adam in Paradiso, sed serpens captivatus eius causa erit, et fecit, ut ventret in locum hunc lacrymarum. Serpens hostis est contrarius veritati. Contrarius autem non à principio creatus est, neque stat super pectus et ventrum sum ambiavit, neque fuit ab initio maleficus. Certe Origenes non hic, neque in alio loco serpentes voluntatem, aut tillationes carnis intellexit. Dein, et si Origenes omnia penit ad allegoriam trahat, tamen ea ipsa de causa ab aliis Patribus vehementer carpitur. Sic S. Basilus (3) contra Origenem et Apollinarium ait: *Et quidem isti prae-textu analogici sensi et sublimioris intelligentiae, ad allegorias se transferunt... asserentes potentias quasdam spirituales experientes corporis tropicè significari per aquas; et superne quidem supra firmamentum praestabilitiores mansisse, inferni vero in terrenis et materialibus locis subsessisse, quae erant malitiores... His igitur et ejus generis sententias, ut quae somnis et antibus fabellis conferende venturam, relegatis aquam, nos ut aquam intelligamus, etc. Et rursus (4), contra eundem Origenem laudatus S. Pater inquit: *Noi leges allegoriarum, eti non à me inventas, ab aliis tamen elaboratas teneo. Nam qui non acceptant sententias Scripturae communes, il non aquam, ut aquam, accipiunt, sed aliam quandam natum inquirunt esse; et pascim ad id, quod ipsis videtur, sed permittunt interpretationem. Reptiliis etiam ortum, atque ferarum, ad suas sententias defectiores interpretantur perinde, ut somniorum interpres, qui ad id resipientes, quod sibi proponerunt, coram quod secundum quietem visa sunt, interpretationes offerre solent. Ego vero cum ferum audio, ferum intelligo; et stirpem, et pascem, et ferum, jumentum; omnia uis dicta sunt, ita accipio. Non enim me pudet Evangelii. Similiter S. Hieronymous (5) efficitur: Origenem loquor, et Iustini Pamphilii; quorum alter liberis allegorie spatialis evagatur, et interpretatis***

(1) T. A. 1, 5, 6 Princeps, seu Periarchon, c. 2, initio.

(2) Ibid. Homil. 1 in Ezechiellem.

(3) Homil. 5 in Hexameron, propriae finem.

(4) Homil. 9 in Hexameron, initio.

(5) Commentar. in Isaiam, 1, 5, in Prologo.

nominibus singulorum, ingenium suum facit Ecclesie sacramenta; alter historicam expositionem titulo reprobans, interdum obviciatur propositi; et si Origeni scita concedit. Et profecto id, quod SS. Basilus et Hieronymus loc. cit. Origeni obiiciunt, maximè exponendo opere sex dierum, et lapsi primorum parentum Gen 1, 2 et 3, locum habet. Cum enim Moyses hic historiam mundi conscribat, patet, narrationem ejus non symbolicam, non allegoricam, sed historicam, simplicem et planam esse; ac proinde ea, quae narrat de Paradiso, Adam, Eve et rerum omnium creationis spatio sex dierum successivè peracta, item de tentatione per serpentem, lapsu primorum parentum, etc., historice et propriè, ut sonant, accipienda esse (1).

§ III. — De Arca Noe et universalis diluvio.

Variis incredulorum cavillis arca Noetica et diluvio universalis exposita sunt. Unde

23. Quæres XIV: *An de Arca Noe sequentia simile digna?* 1° Quid ingentem hujus Arcæ fabricam Noe cum tribus filiis suis perficeret potuerit? Quod omnium omnium animalium species cum aliis alimentis in Arca sufficiens spatium et locum invenierint? 2° Quid ex remotissimis terris, et ultimis Americae platis omnibus animalium species ad Arcam vinerint? 3° Quid manuocodata (*den Paradyswogel*) in Arca commorari potuerit, cum solo cœli rore nutritur, et pedibus eam nullibz consistere valcat, sed in perpetuo volatu sit?

Resp. ad primum: Vir dives et nobilis (qualis fuit Noe) faciliter potuit operarios conducere, qui, si non dum de futuro diluvio, manus tam Patriarchæ ob pactam mercede prebeantur. Nonne enim frequenter videmus, plures homines operi, quod ceteroquin non proabant, manus accommodare unius stipendi aut mercedis causâ?

Ad secundum, antiquam hanc esse Celis, aliorumque incredulorum objectionem, quam Origenes (2), et S. Augustinus (3) pridem confutavimus; quamvis ad eam solvendum opus haud sit, cum predictis Patribus ad cubitos geometricos, aut cum aliis ad cubitos sarcos, quos Moyses in Arca descriptione (4) intellexerit, configure; sed sufficient cubiti vulgaris, qui cubiti geometrici aut sarcis sunt minores. Nihilominus enim Arca capacitas et amplitudo fuit tanta, ut omnium specierum animalium, quot in eam introducatur fuisse S. Scriptura commemorat, cum aliis communis, Noeumque eis familiam cum annona et utensilibus, facile contineret, prout Buteo Angelus, et cum

(1) Vide Cornel. à Lapide, Canone 1 in Comment. Pentateuchi.

(2) L. 1 contra Celsum, et Homil. 2 in Genes.

(3) L. 15 de Civ. Dei, c. 27.

(4) Genes. 6, 15, ubi Deus ad Noe ait: *Et sic facties eam: Trescentorum cubitorum erit longitudine Arca; quinquaginta cubitorum latitudine, et triginta cubitorum tertiadum illius.*

eo Natalis Alex. (1), Pererius (2), Bonfrerius (3), Calmet (4), aliquique demonstrarunt. Ponamus enim, Moysem, Gen. 16, 5, loqui de cubito vulgari seu ordinario, qui sesquipedalis (5) est; ergo tota Arca area, ejus longitudine in latitudinem ducta, culitorum hujusmodi quadratorum millia quindecim, seu 33,750 pedes quadratos capiebat. Porro quoniam Arca non habuit formam navium, quibus hodiè utimur, sed erat instar rectanguli parallelopipedi adscitata, tres ejusmodi areae tribus contiguationibus que in eis erant, respondentes dabantur. In una contiguatione sive area poterant consistere animantes quadrupedes et reptiles. In tabulato medio, seu configuratione altera locus sat amplius erat annoe pro hominibus et animalibus, etiam dolis aquæ dulcis ad potum et lotionem. In supremâ avibus et hominibus cum culina, mola, lignorum cellâ et penu. Infra imam aream seu tabulatum infimum saburra et sentina, ubi etiam serpentes ac virulentia animalia locari poterant. Ceterum enumera cum Gesnero, Aldrovando, et aliis antiquioribus omnibus animalium species volantium, repentium, ambulantium; addit insper, quotquot ad nostra usque tempora per navigationes in provinciis transmarinis reporta sunt; ad ducentas tamen species quadrupedum et repentium non perveries, multaque mindi eamdem summam in volubibus obtinuisse. Porro magnitudinem animalium si species, terrestrium sex tantum species novimus equa majora, non multas ei pares, plures arietie minoras; avium pauca majora cyano, minoris plures sunt. Revocata nunc in memoriam, Arca aream cubitorum quadratorum 15000 fuisse; quod spatium, cum ob triplicem contiguationem triplici fuerit, profecto tam amplius erat, ut in eo consistere totas hominum exercitus potuerit. nostræ bellæ nave sunt exiguae machine comparatæ ad arcam Noe; et tamen præter homines et milites, animalia et apparatus bellicum, integræ greges animalium in illis asservantur. Cui ad extremum addas velim, non fuisse in Arca commodatus causa adhibendam laxitatem curam, sed à divino arcu iteo imperatas tantum manusculas, hebreas וְלֹא, nidos, seu celulas. Nec enim Noe commodatus aut oleum levitatem, sed necessitatē eo tempore serviebat.

Unde si queras, an et quomodo tunc de caribus prospectus fuerit carnivorus animalibus, leonibus, ursis, aquilis, lupis, etc. — Resp., non erat Arca is locus, ubi gute indulgeretur, sed ingenti beneficio consuleret vita, ut possit vivere, inquit, ad Noe Dominus, Gen. 6, 20, 21: *Tolle tecum ex omnibus escis, (1) T. 1 in primam mundi aetatem, dissert. 10, art. 4. (2) Commentar. in Genes. 1, 10, Disput. 8. Et 11, Disput. 9, usque ad finem Disput. 14. (3) Commentar. in Genes. 6, 45. (4) Comment. in Genes. 6, 15. (5) Palmus minor, sive romanus, est spatium 4 digitorum; per contineat 4 palmos minores, seu 16 digitos; cubitus communis sive romanus habebat 6 palmos minores seu 24 digitos; cubitus vero sacer habebat 7 palmos minores seu 28 digitos. Cubitus geometricus aquivalent 6 nostri cubitis, ut Origenes et Augustinus tradiderint.*

(1) Vide sequentem quest. 15, ad septimum.

(2) L. 15, de Civ. Dei, cap. 27.

(3) Vide sequentem quest. 15, ad septimum.

risios aut alibi, quamvis in minore copiâ, et fors minori vigore et virtute præditæ.

Ad quartum cum Menochio (1), non esse verisimile, quod avis ista in perpetuo volatu sit, cum accidet animal quandoque quiescere debat. Accidit, quod aves post tempus partus ovis suis incubent, quod patitur sine quiete fieri nequit. Porro tertia Ulysses Alardvino scribitur nisi non reor, sed muscis, et aliis insectis in aere volantibus, vel alius, que arboribus adhaerescunt, alitur; et quamvis pedibus careat, instructa tam est duobus velutili filis, quibus quandoquiescere cupit, arborum ramis adhaeret. Potuit igitur hec avicula in Arca esse, Deoque providente convenienti aliquo parculo refici. Plura de manucodiata habent *Caniculares Maioli* pag. 415, ubi ex Melchiorre Guillardino Borusio tanquam testis oleum qualitates huius volucris fusé describuntur; vocatur autem eadem volucris alio nomine avis *Paradisiaca* ob venustatem varietatemque penarum, et in solis Moluccis insulis visitur.

26. Queres XV : *Quid incredulis respondendum
ad sequentia de diluvio dubia?* 4° Este credibile,
quod diluvium fuerit universale, et totum globum ter-
restrem operuerit? 2° unde tanta aquarum quantitas et
abundantia? 5° Aut quem in fluem aqua totum globum
terrestrem operuerit, cum humanum genus tunc solam
Asiam habaret? 4° Unde columba finito diluvio oleam
adult, eum oliva in Armenia non crescant, ne ea
anno intereo, qui diluvium duravit, sub aquis virere
potuerint? 5° Quomodo verba illa Vulgata latine,
Gen. 8, 6 et 7 : *Noe... dimicat corvus, qui egrediebatur,
et non revertebatur donec dicimur aquas super terram,*
conciliator cum textu hebreo dicente : *Exit (corvus)*
egrediendo et redendo, donec, etc. 6° Quomodo ruris, Gen.
9, 12, 15, post diluvium est signum foderis inter Deum
et homines, quasi verbo diluvium nulla iris unquam
apparuerit? 7° Quia via homines et animalia post dilu-
vium (siquidem hoc universale fuit, et omnia
animalia intererunt) pervenire potuerunt ultra la-
cus et maria in remotissimas insulas, ipsamque Amer-
icam a reliquis orbis partibus immenso mari sejun-
cam?

Resp. ad primum. Quamvis Voltairius (Lex. phil.) dicat, diluvium juxta philosophorum effatum esse mysterium fidei, in eo consistens, ut credamus, quod ratio non credit, multique increduli, Praeadamitas (2)

(1) *Centurià* 3, cap. 93.

(2) Praeaudite dicuntur ii, qui assenserunt, jam ante Adamum extitisse homines. Systemat enim Praeaudito-juncum jam olim Julianus Apostata, et preter Musellmannos quidam Rabbinii, ac famosus apote fata Iordanum Prorus praeulerant. Sed quod isti praeconceperunt sistema, explicative protulit, et in libro de re edito minus argumentis stabilitate conatus est. Iacques Peyer-rius domus Burdigalensis, religione Calvinistana, 1553. Postea tam Roman adiem calviniana dogmata sub Alexandro VII Puteo ejuravit, et Praeauditum quoque sistema decantavit. Verum non obstante hac palinodia quidam systema Praeauditum recouere aisi sunt, et nostrâ maximè atque increduli eo ad impugnandum Pentateuchi autoritatem abutun-
t. Propter memoriam Peyerrii systema est hujusmodi :

hic in resecuti, universitatem diluvii Noetici, tanquam commentum explodant; tamen ipsa summa ratio dictat, quid Deus omnipotens plura possit, quam summa ratio intellectus noster capere valeat; immo quod omnia possit, quecumque nullam contradictionem involvit; atque universalitas diluvii nullam contradictionem involvit, nec illa ab incredibili ostendi potest: ergo universalitas diluvii fuit possibilis. Actualis vero ejusdem existentia patet ex S. Scripturâ (1), cui non solum unanimis PP. et interpres orthodoxorum consenserunt, sed etiam persuasio omnium populorum, ipsaque experientia accedit. Nam testis Josepho Jd., lib. I. Antiph. cap. 5, hujus diluvii et Arce meminerunt omnes barbarizæ historia scriptores, et in his Bereros Chaldeos.... et Hieronymus Apollinis, qui antiquitatem Phœnicianam ps. et Manasseos Damascenos. Similiter teste Eusebijo (2) Assyriorum scriptor Alydenus narrat, Sisistrium à Saturno certiore factum fusse de diluvio terram inundatorem, et ad vitam salvandam condescendisse nam, cuius ligna ad lucin Aventinam inventarior, et medium hominibus adversus multos morbos afferent.

Deus, inquit, diu ante Adamum plures simul homines, masculos et feminas in omnibus terra partibus creavit, sicut subiecto terrarum arbores et plantas prodixit; et primos homines fecit capta et parentes gentilium; dit autem posteri creavit Adamum et Eyan, ut essent capita et parentes sui populi Israëlitici. Moyses enim, ita Peyerinus unice intentus tradidens Hebreorum historiam, ceterarum gentium, quarum nomen tunc cum Hebreis commercium erat, historiam neglexit. Diluvium verò Noeicum, additum citatus auctor, non totum latè orbem inundavit, sed eam tantum regione, quem posteri Adami incobebant. Vide Calmeti diccionarium Bibl. verbo : *Præadamite*. Verum hoc sistema nullatenus sustineri potest, utpote S. Scriptura multiplici ex capite aperiatur contrarium, et à Calmeto loc. cit., et Commentari. in Genes. 4, 17, Billuarto tom. 5 de Peccatis, in dissertatione histor. ad faem sexus dissertationis, Zaccaria in Thessal. them. 2, Controvers. 4, Opusculo 3, pluribusque aliis solidè refutatum.

(Finis) Dixit enim Deus, Genes. 4, 15 & 17, ad Noe: *Fini universae carnis ueritatem coram me.* — *Ece ego diluvium aquatum diluvii super terram, ut interficiat omnem carnem, in qua spiritus vitæ est eius subtiliter colitur: universa, que in terra sunt (ad)eoque omnes homines, omniaque animalia terrestria paucis exceptis consumetur.* Porr. Genes. 7, 15, 19, species animalium ingressa sunt ad Noe in arcam, *luna et hinc ex omni carne, in quod erit spiritus viveret.* — *Ei aqua prevaluerunt nimis super terram, operante sunt omnes montes exalti sub universo celo.* Quindecim cubitos altior fuit aqua super montes quos operaverat. *Consumptaque est omnis caro, quo monobatur super terram, volucrum, animalium et bestiarum, omninoque reptilium, quae respuit super terram;* *et in terris mortui sunt.* An non sat clare S. Scriptura his verbis exprimit universalitatem diluvii? Præterea S. Petrus in sua Epist. 2, cap. 5, v. 6, de diluvio loquens, ait: *Tunc mundus aqua inundatus periret.* Non aut, tunc Palestina, Mesopotamia, vel Asia, sed mundus periret. Denique à tribus filiis Noe, Sem, Cham, et Iaphet Genes. 8, 9, disseminatus est omne genus hominum super universam terram, lotusque globus terraeque, tanquam vacua possessio divisio est illis et ne potius ipsius Genes. 10, 5; manifesto argumento, non solam Palestinae, vel Asiam, sed universam terram cataclysmo exhaustam fuisse.

(2) L. 9. Præpar. Evang. cap. 4.

Hinc teste S. Cyrillo Alex., lib. I advers. Julian., narrat Polyhistor, et explicitè docet, quadrupedes, reptilia, et volucres, in navi fuisse servatos. Imò teste Grotio, in diluvii historian fermè omnium gentium memoria desinat, clara indicio, quod diluvium fuerit universale, nonneque homines paucis exceptis, suffocarit. Præterea diluvii universalis vestigia sunt tot conchylia, pisces, aliave corpora petrificata, que in altioribus etiam montibus longissime à mari distissit, fermè in omnibus terra partibus inveniuntur, prout naturalium rerum scriptores etiam acatholici in suis libris non raro testantur.

Reponit quidem Voltarius, et ait, in Americâ non reperi tructus conchyliorum, aut vestigia corporum marinorum. Sed turpiter errat. In historiâ enim Pensylvaniæ, in historiâ Telliamedi, in inquisitionibus philosophicis (1) copiosè narratur, quâm multe conchylium species repenterant in Pensylvaniâ, Virginiam, Marylandam, in montibus Peruvianis, Chilensis, et chronologicâ Mosaicâ jam alibi stabilitate repugnat; alterum vero sive illa ratione sufficiens asseritur. Quamvis enim multi recessus et mutationes à mari inundationibus facie sint; non tamen sive ex historiâ sive aliunde constat, quod integrum mare ex regione in regionem, et multo minus circum totum globum terrestrem migraverit.

alibi. Præterea, si Hispanis, aliisque in Americae degubitus, aut ex illa redeundibus illes est, Americani diluvium universale nōnunt, unicus familiaris in diluvio servatam, linguas multiplicas. Canadenses post diluvium aiunt, orbem fuisse reparatum à Messou, hoc est, à Messia. Similiter in regionibus, Cuba, Mechokana, Nicaraga, diluvii, animalium servatorum, quin et corvi et columbo Noetice antiquissima memoria servata est.

Alia incredulorum responso est dicentium, conchylia et marina corpora, que in altissimis montibus a mari remotissimis non raro inventantur, haud esse effectum diluvii, sed transmigrationis maris, quod intra spatium multorum seculorum ex una regione in aliam, e. g., per Italianam, Germaniam, ceterasque regiones successivè migrat. Sed nego suppositum, quid detur ejusmodi transmigrationis maris. Nam si ea daretur, hodiè deberet esse aliis terra et marius situs, quam fuerit ante duos vel tria millia annorum. Jam verò sive Strabo, sive Pomponius Mela, magni illi cosmographi consularunt, qui ante 16 vel 17 secula scripturam; deprehendimus, quid bi scirptores loco loco portus et littora Hispanie, Galliae, Italiae, Graeciae, Asiae, Africe sita

sen Gibraltar, Cartbagenan, Barcellonam, Massiliam, Genuam, Neapolim, Constantinopolim, Sidonem, etc. Nique dicas, mare intra tempus 500 annorum recessisse à Freio, Aiguesmortes, Ravennā, ubi olim portis maris erat, et circiter duobus milliariibus post se reliquiae terram sine aqua: ergo intra spatium temporis duorum millionum, ducentorum et quinquaginta millionum annorum idem mare globus terrestrem totum suā transmigratione circuire potuit; verumtamen causas, eis mare a predictis locis re-

(1) Ia testatur Cl. Berger: *La certitude des preuves du christianisme*, t. 2, pag. 154. Morde D. Freret in *Præfatione suorum scriptorum*, affirmat quidem, se non malo fine variis objectiones contra religionem christianam in medium profere, sed ut viri profunde docti melius et solitus, quam hucusque a scripto ribus christianis factum esset, ad illas responderent. At hoc consilium D. Freret vehementer improbat Cl. Berger, loc. cit. t. 1, pag. 4, § 4, et addit: *Quod ad D. Freret excusationem dici potest, id solum est, quod non ipse quem sua scripta ad typum promoverit, sed eandem habet dubius suppressisset, si illa in manus suis etiamnam haberuisse.*

(1) *Recherches philosophiques*, tom. 1, pag. 24 et 125.

poterit, cùm de antiquissimis illis temporibus (nimis de rebus brevi post diluvium gestis) non alia documenta fide digna exten^t, nisi S. Scriptura, et speciatim Pentateuchus Moysis (1), ubi tamen nihil de stupenda illa multitudine hominum in Agypto brevi post diluvium existentium commemoratur?

Ad secundum. Nos non ignorare demonstrationes physicas vel geometricas, quas Vossius (2), Pelletier (3), Henric. de Justi (4), aliique philosophi nostrorum temporum contra possibiliterem et existentiam universalis diluvii altissimos montes aqua operientis (5) in medium proferunt. Aiant, aquas omnium fluminum et marium non sufficere ad implendas simili cavitates et aevos terra, ac tendens in universo orbis altissimos montes; pluvias vero non aliende, quām ex fluminis, marinique vaporibus provenire. Igitur ad operiendū totum globum terrestrem cum altissimis montibus Deum novas aquas creare debuisse, easdemque finiti diluvio iterum annihilare, quod non facilē theologi admittent. Addunt, altissimos montes, quales sunt Olympus in Graecia, Athos in Thracia, Atlas in Africā, etc., altitudinem medianam regionem aeris, in quā imbræ, nubes ac venti generantur, multum superare, adeoque pluvias tempore diluvii non potuisse in hos montes decidere aut cedere operari, nisi denō novum adstruktur miraculum; et que sunt his similia. Sed

Observo 1°, mirum profectō esse, quod philosophi christiani arguments conquerant, ut impossibile ostendant illud, quod factum esse Scriptura claram affirmat, Gen. 7, 19, 20: Operat sunt omnes montes excelsi sub universo celo. Quindecim cubitis ollorū fuit aqua super montes, quae operatur. An quia Vossius ejusque sequentes id philosophicè explicare non possunt, Moyses mentitur? Quām multa, queso, vel in ipsa rerum naturā sunt, que, quomodo fiat, aut facta sint, ignoramus? Ceterum potius miracula admittendi sunt, quam manifestis S. Scriptura effatis fides deneganda.

(1) Vide supra, ad finem numeri 17.

(2) Epist. ad Colovium. Item Opusc. de scata mundi, p. 28.

(3) Opuscul. de Arc. c. 56.

(4) In historiâ de globo terraqueo.

(5) Notandum contra hos philosophos, quod nequam sufficiat, admittere diluvium particulare, e. g. solam Palestynam vel Asiam quandam partem inundare (vide supra, num. 26, ad primum de Praedamnitatis). Nam in particulari diluvii hypothesis non salvantur textus S. Scripturae, prout considerant Genesis lexus patet. Dein haec hypothesis egisse Deum contra rationis legos supponit. Nolla enim necessitas subterat, ut Deus Arcum extulit ipse, ut illic animalia congeret, atque mutis octo compelleret homines, ad diluvium particulare, quod non nisi aliquam terrae partem inundatur esset, evitandum; cum hominibus his significare potuisse, ut in eas regiones secederent, quod aqua diluvii non essent perventre. Denique in hac sua hypothesis adversari id quod intendunt, non obtinet, sed sicut evitandum miraculorum. Nam sine miraculo aqua ad quindecim cubitos supra casamina montium efficeri una in regione non poterunt, quia ad eandem altitudinem contingue terrae et regiones aqua obruta fuerint; ut ex aequilibrio fluidum constat.

Audiamus S. Augustinum similes hodierni philosophi argumentationes his verbis exhibantem, lib. 45 de Civ. Dei. c. 27: Opinantur quidam, tam magnum fieri non potuisse diluvium, ut altissimos montes quindecim cubitis aqua crescendo transcendaret, proper Olympi verticem montis, supra quem perhiberent nubes non posse condiscere... Nec attendunt, omnium elementorum crassissimam terram ibi (in hujus montis vertice) esse portasse... Quid itaque rationis afferat, quare terra gravior... locum certe tranquillissimum invaserit per volumina totum amorem, et aqua levior... permissa non sit hoc facere saltem ad tempus exiguum?

Observo 2° vario ad explicandum diluvium universale exiguitatis esse modos et systemata. Talia profunde Burnetus Anglus (1), et D. Pueche (2). Aliud hæc de re systema fabricavit Whiston (3) Anglus coeetus ac familiaris Neutono. Herum aliud est systema illius Galilie, qui in Actis Parisiniis rem ita explicat, supponens, terram circa solem moveri. Deus, inquit, subito stitit motum vertiginis terra circa axem suum. Hinc omnia maria et flumina ob motum vertiginis prius conceptum, deserts sunt alevis et meatibus subterraneis, maxima vi effusa sunt supra superficiem et altissimos montes telluris, acceditibus copiosis 40 dierum imbrisbus ē cōcēdūt. Si autem queras, cur hæc aqua non statim iterum in suis voragines relapse sint? Poterit responderi, id ē de causa factum esse, quia effusa ultra montes aquas, Deum terra motum vertiginis mox iterum restituit; unde aquæ supra terram et montes excusse permanenter in illa distantiâ instar aquæ in scypho, vel lapidis in funda rotati, donec Conditor placuit, eas in suos alevos et abyssos remittere. Hinc simile sistema etiam Cl. Borgier, loc. cit. tom. 2, p. 450, format. Supponit hic auctor globum terrestrem ante diluvium, quemadmodum de facto saltēt quod dimidiat suā partē, atq[ue] marinis circumfusum fuisse, simulque ponit, axem terra tempore diluvii, à Deo fuisse inclinatum, simulque punctum aequilibrium seu centrum gravitatis mutatum. His suppositis aquæ Oceani et marium necessarij effusæ sunt in partes terra siccæ, easque operuerunt juxta illud Gen. 7, 11: Rupi sunt omnes fontes abyssi magna, hoc est, Oceanus et alia maria effusa sunt alevis et meatibus suis. Porro adhuc aliud sistema est, si dicamus, Deum ab aeterno previso hominum malitia cursum causare.

(1) In Libro, cui titulus: *Archæologiæ philosophicæ*. Hoc systema citam recenset, sed non una de causa improbat Calmet, Commentar. in Genes. 7, 11, prope finem.

(2) *Spectacle de la Nature*, tom. 3, p. 515, édit. Paris. 1763.

(3) V. Lexicon universal. Lipsiens., tom. 55, p. 359, 360. Whiston, Docuere nimis iste Whiston et Worton, ambo Angli, tempore diluvii apparuisse cometam, qui sùa cauda aquosis vaporibus plena globum terrestrem, ad quem propius accessit, quadrangula continentia diuina et noctibus involvēt; postmodum aquam, cùm in sùa orbis satis propinquę ad solem accessisset, et vehementer incausasset, quod ad terram finto diluvio reversum esse, ut excessum aquarum abundantiam exsiccatet, et volut evocaret, ut Worton censuit.

rum naturalium ita ordinatæ, ut statuto tempore per ignes et ventos subterraneos vehementissimos maria et flumina ultra superficiem terre et demum ultra altissimos etiam montes intumescerint, acceditibus densissimis et diuturnis de celo imbrisbus, et ingenitus terra crustis ac montium ruinis ob horrendos terra motus in iuncta hinc inde subsidentibus, donec tandem juxta definitum à conditore tempus et ordinatæ vehementia illi ventorum subterraneorum et motum terra remisit, et maria ac flumina successivè detumescerent suos in alevos et abyssos redire. Atque hinc systemati pariter, ut considerant facile patet, multum favent illa Gen. 7, 11, verba: Rupi sunt omnes fontes abyssi magna, et cataractæ cali apertæ sunt. Confirmatur haec explicatio paritate aquæ aut alterius liquoris in olla calida effervescentis, qui quavis ab initio vix dimidium olite repleat, vehementi tamē calore concepto exundabit. Quidam simile quid tempore diluvii contingit, presertim cùm in globo terraqueo major aut certè aequalis sit aquæ copia massa terrestri solidæ comparata (1), ut proin aqua ab igitibus et ventis subterraneis, meatibus et aleviis suis exfrustra, massam terræ ob ingentes motus hinc inde subsidentes facile poterit denique totam obruere? Denique etiam illud memoriam juvat, quod ultimus nostris temporibus simplicissimam machinam, que diluvii rationem commodè exhibeat, video lieueri Parisii apud Tremelium, mechanicum ordinarium Delphini (2). Ecco quod modis explicandi diluvium sine aqua de novo creat et postea iterum annihilat humana ratio et dexteritas invenierit. Conclude, quanto facilis Deus omniscius et omnipotens aliquem ex his, vel alium modum noverit, quo diluvium universale, prout in libro Genesim narratur, procurare ac exequi poterit.

Ad tertium, negando suppositum, quod ante diluvium homines in sola Asia extiterint, aut fuerint numero pauciores, quām hodie sint. Nam omnes ferè geographi, factis quām plurimi calculis in eo convenient, terrestrem globum tempore diluvii longè majorē (viceduo majorem dicunt plurimi mitoris calculi assertores) habitatorum numerum habuisse, quām modò habeat; quod quidem ex eo demonstrant, quia per sedecim secula ab origine mundi usque ad Noe patriarcham ob robur et fecunditatē illorum temporum plures nasciebantur, et ob longissimam vitam plurimos filios et filias gignebant, et tardius ē vitâ dissecebant. Neque difficile fuit illis hominibus in remotissimas orbis plagas, et insulas etiam, ac transmarinas regiones deferri, easque incolere; cùm tunc tunc esse fitchissima, et aliquo navigi genere lacus et maria transire potuerint. Quid enim iam ante diluvium navigationes in usu fuerint, sive ratibus, sive pellibus (que naves teste Plinio l. 4, c. 16, Britanni usitate erant) perquam verisimili est. Certè Noe ante acceptum à Deo mandatum de construendâ Arcâ, navium ratione cognitum habuisse videtur; quia Deus de forma navigi, cui tanquam basi Arca incumberet, et in aquis commodè hinc inde nataret, nihil planè precepit, sed id Noe prudentiae commisit. Fuit autem navigi forma omnino necessaria.

Ad quartum, falsa esse, que increduli vera esse, ibidem supponunt. Negat enim Voltarius in Armenia, ubi Arca quievit, oleas crescere testem adducens Tournefortium. Verum quas oleas Tournefortium in Armenia desideravit, eas Strabo geographus antiquæ et celeberrimus, idemque in Cappadociâ Armenia finitima natus et quidem à perpetuo viatore celebres predicavit. Quod si hodie ibi desiderantur, nemo mirabitur, qui maximas globi terraquei mutationes perenderit. Confer agrum Romanum hodiernum cum antiquo, Hollandiam ætate Caesaris cum hodiernâ, et mirari desines. Alii increduli, qui quaron, quomodo olea anno integro, quo diluvium duravit, potuerit sub aquis vivere, legant naturalium rerum scriptores, presertim Plinium, lib. 5, cap. 5, et ab eo discent, etiam in mari Rubro sylvas virere,

(1) Vide Piccolominum l. de Quantitate terre et aque. Item Julian Scaligerum, Exercit. contra Cardam. Item Philosophiam Ecclæst. Monte Lusitan., tom. 3. Geographicæ physic. p. 3, Lection. 3, de Telluris globo.

(2) Buller *Réponses*, tom. 1, du Déluge. Item Mémoires de Trévoux, l'an 1767, mois de Mars.

(3) Commentar. in S. Augustini l. 18, de Civ. Dei, c. 27.

(4) In actis Parisiniis, ad annum 1744.

laurum maximè et olivam ferentem hancas. Plura hanc in rem scriptorum testimonia recenset Natalis Alex. (1). Potuit ergo ola illa sub aquis diluvii annum integrum folia sua naturaliter servare, quemadmodum etiam S. Chrysostomus (2) asserit; quamvis eam miraculosè sub aquis germinasse aut conservatam esse existimet S. Ambrosius, lib. de Arcâ, c. 19.

Ad quatum, hec facile conciliari, si dicamus, evolasse corvum recuperata libertate lactum, et cadaverum carnibus ita cupiditatem explesse, ut identem revolans in Arca teo quiesceret, neque tam in eam recipi se patetur. Sic utrumque veritati consentaneum erit, et redire corvum, et non rediisse; redisse ad Arcam, non redisse in Arcam.

Ad sextum dico: Iris, que jam ante diluvium hanc dubitè sepius apparuit, et fui duxat signum naturale rubrum roscidatur et pluviae, destinata est à Deo post diluvium in signum ad placitum promissionis divine de diluvio universalis non amplius immittendo; fermè sicut preceptatio serpenti post lapsum primorum parentum erat serpenti in peccatum et probrum, que antea et ipsius motus præcisè naturalis (vide supra, num. 23).

Ad septimum, varias esse vias et modos, quibus et homines et animalia post finitum diluvium (idem etiam de animalibus ad Arcam adductis ante coptum diluvium proportionaler intelligi debet) in remotissimas insulas ipsamque Americam pervenire potuerint. Et homines quidem navigis vel de industria, vel casu aliquo aut tempestate potuerunt illuc deferri, vel etiam sine navigis. Asia enim non solùm coheret cum Europa, sed etiam propre mare Rubrum cum Africâ, cum ex Palestina in Ægyptum proficiscentibus nullum fretum sit superandum. Satis quoque compertum habetur, ipsam adē Americanas inter septentrionales Russiae provincias Siberia et Kamtschakam per continentem continentem Asie conjungi; quod quidem an. 1758 primus detexit Gulielmus Georgius Stoller, Windesheimus Franco professor academie scientiarum Russicæ Petropoli. Poterant igitur Scythæ vel hæc viâ, vel per fretum glaciatum migrare in Americanam; poterant colonias ex portibus Orientalibus Tartarie et Japoniæ navibus proveli in Americanam. Quamvis enim America à Japoniâ et Tartaria Chinensi 800 aut 900 circiter milliaribus distet, spatium tamen illud intermediate copiosis terrarum tractibus seu insulis maximè vicinis interpolatum est; ut videre est in mappâ geographicâ, quam D. L'Isle post confectum à se per hoc mare iter exaravit (3).

Similiter animalia isdem fermo, quibus homines, viis modisque in remotissimas insulas ipsamque Americam pervenire potuerunt. Nam in proximas insulas, ubi angustum est fretum, natando pervenire potuerunt;

(1) Tom. I in primam mundi etatem dissert. 10, artic. 4, Object. 3.

(2) Homil. 26 in Genesim, ubi etiam ait, dispositione divinâ factum esse, quod columba ramum olivæ invenit, et ad Noe attulerit.

(3) Vide Cl. Nonnotte, I. contra errores Voltairii, de populatione Americæ.

in remotores ab hominibus navi transvehi, ut corundem species ibidem propagata, venationibus, spectaculis aut aliis usibus humanis serviret. Fors etiam fera in ingentibus glacialis frustis, que circa polum mari frequenter innatant, subito australis, in insulas remotiores, ipsamque Americanam septentrionalem fuere transportatae, aut hyeme, dum mare conglacatum est, illuc pervenire sive sponte, sive ab hominibus venendo propulse. Ecco quis vix sint, quae homines et animalia post diluvium in remotissimas regiones ipsamque etiam Americam pervenire potuerunt.

§ IV. — De annis Patriarcharum ante diluvium.

27. Queres XVI: An anni primorum hominum et Patriarcharum ante diluvium rientur fuerint nostris annis pares? Occasionem huic questioni dederunt quidam existimantes, S. Scripturam narrantem, quod prius homines Adam, Seth, Enos, Cainam, Jared, Mathusalem ad nongentos et amplius annos vixerint, non esse intelligendam de annis solaribus, quales nostri sunt, sed ex luna cursu metiendos, et non nisi menstruos, aut non multò maiores fuisse, hoc est, 56 dierum, ita ut annus unus solaris denos hujusmodi annos abbreviatos comprehendere, ne nimis fatigantur, prius illos homines vitam ad tam longa annorum spatio produxisse præ nostri rei hominibus. Imo famosus ille Horus adhuc breviores facit annos primorum Patriarcharum, ut ex corollario ad finem hujus questionis ponendo patebit.

Sed omnino dicendum est, primorum illorum hominum annos fuisse solares, seu pares nostris annis, adeoque 12 mensum. Probari id potest 1° ex astronomia siderali scientia, quam primi illi homines, Sethique posteri invenierunt, ut Josephus, lib. Antiq. c. 2, scribit, in modo verius ab Adam accepérunt. Cum igitur non decessit illi scientia, ut annum ad solis cursum ordinaret, planè dicendum, id eos fecisse. 2° Si dicti anni tantummodo menstrui vel 56 dierum, quorum deni unum annum solarem conficiunt, fuisse, sequeretur, quod quidam primorum hominum statim post annum solarem sextum aut septimum etatis sua genuerint. Sic Cainam septembris genuisset filium Malatæel, et Henoach sexennis Mathusalem. Nam vixit Cainam septuaginta annis, et genuit Malatæel... Porro Henoach vixit sexaginta quinque annis, et genuit Mathusalem (1). Quis autem credat, puerum sexennem jam fuisse puberem et parem generandis prolios. 3° In eo anno, quo duravit diluvium, fit mentio (2) secundi, septimi, et decimi mensis. Et ne qui posset fingere, menses illos fuisse trium duxat die rum, memoratur ibi decimus septimus dies mensis secundi (3), et vigesimus septimus mensis septimi (4). Quinimodo, si dies, quos memorat Moses in diluvio per unum illum annum sexagesimum Noe, quo diluvium duravit, recensentur, reperientur ii

(1) Genes. 5. 24 et 21.

(2) Genes. 7. 11 Genes. 8. 4 et 5.

(3) Genes. 7. 11.

(4) Genes. 8. 4.

253 PARS I. SECT. II. DE QUINTE LIBRIS PENTATEUCHI SPECIATIM SUMPTIS.

ad trecentos sexaginta (1). Ergo anni illi nongentis quos vixisse memorantur homines illius etatis, non fuere menstrui, sed solares seu pares nostratis annis. Plura in hanc rem disserunt S. Augustinus (2), Boniferius (3), Natalis Alex. (4), aliique. Verum

Dices I. Homines non solent expectare usque ad centesimum annum solarem, ut incipiant generare; atque si anni illi primorum hominum fuissent solares, Patriarcharum ante diluvium expectassent usque ad annum centesimum solarem et amplius, donec inciperent generare. Legimus enim (5): Vixit autem Adam centum et triginta annis; et genuit filium... Vixit quoque Seth centum quinque annis, et genuit Enos. Et sic de reliquis, — Resp. cum D. Augustino (6), haec difficultatem duplice solutione posse emoliri. Aut enim, ait S. Doctor, tanto senior fuit proportione pubertas, quanto vita totius major annositas; aut, quod magis video creditibile, non illi primogeniti filii commemorantur, sed quos successione ordo poscebat, ut pervenirent ad Noe, a quo rursus ad Abraham videmus esse per ventum. Igitur hos tantummodum genitos voluit Scriptura recensere, quia ex his Noe, et sic omnes deinceps post diluvium homines fuerunt propagati; fermè sicut in genealogia Salvatoris descripta apud S. Matthæum, cap. 4, non perpetuò primogeniti, sed hi, per quos recta linea ab Abraham Christus ducebatur originem, annotati sunt; idque clare constat in Davide et Salomon, qui indubitate primogeniti non fuere.

Dices II. Saltem anni primorum Patriarcharum non fuerunt solares, sed lunares, quia Hebrei festa sua et neomenia celebrabant juxta lunares variationes. Ita aliqui, qui guidem admittunt annos primorum hominum non fuisse menstruos, sed nostris annis solaribus prope aequalis, nimis fuisse annos lunares, quorum unus duodecim lunationes seu conjunctiones luna cum sole, ac universis 354 dies neglectis scrupulis completiur. — Resp.: Quamvis Hebrei usi fuerint mensibus lunaris ab celebranda sua festa (7), tamen annos suos lunares per embolismos seu intercalationem quandam redigebant ad annum solarem, ut suum annum cum plerisque aliis gentibus inchoarent, sumunque computatum, genealogias, ipsamque chronologiam ad mitem aliarum gentium accommodarent; idque apud Hebreos usitatius fuisse à temporibus Moysis, tradit Aben Esra. Consularunt etiam D. Augustinus, loc. cit. cap. 14 et 15.

Corollarium. Ex dictis patet quād crassè halluci netur auctor impii libri Horus dicti, dum annos vita annos suos lunares per embolismos seu intercalationem quandam redigebant ad annum solarem, ut suum annum cum plerisque aliis gentibus inchoarent, sumunque computatum, genealogias, ipsamque chronologiam ad mitem aliarum gentium accommodarent; idque apud Hebreos usitatius fuisse à temporibus Moysis, tradit Aben Esra. Consularunt etiam D. Augustinus, loc. cit. cap. 14 et 15.

(1) Genes. 7. 24, et 8. 3, etc.
 (2) L. 15 de Civit., cap. 12 et 14.
 (3) Commentar. in Genes. 5. 5.
 (4) Tom. 5. Secul. 2, Dissertat. 41, artic. 1, Object. 5.
 (5) Genes. 5. 5 et 6.
 (6) Loc. cit., c. 13.
 (7) Sic neomenia debebat celebrari in novilunio, et Pascha decimæ quartæ mensis Nisan.

GNUS ANNUS (1) constat. Attestantur autem mihi omnes, qui grecus, barbaricasse antiquitates litteris prodiderunt. Namque et Manetho *egyptiacarum rerum scriptor*, et Berossus *chaldoicarum*, at has *Mochus*, *Hestieus*, *Hieronymus Aegyptius*, qui *Phoenicum res prosecuti sunt*, nobiscum consonant. Hesiodus quoque cum *Hecatœ*, *Hellenicus*, et *Acasius*, *Ephorus*, et *Nicolaus narratur*, prissos illos ab milie annos eum producunt. Eni quot testes gravissimi (à Josepho Flavio citati) contra insanum auctorem libri *Horus* dici, assentem annos, quos in *Genesi* legimus, esse tantum totidem menses lunares! Plura adhuc de longevitate primorum illorum Patriarcharum invenies apud Natalem Alexandr. (2), Pererius (3) aliquo.

§ V. — De rebus post diluvium gestis.

28. Queres XVII: An credibili sint omnia quæ de rebus post diluvium gestis in libro *Genesis* narrantur? Sic 1^a an credibili est quod Noe posteri voluntari edificare turrim, cuius culmen pertinet ad celum, *Genes.* 11, 4? Ad quod cœlum queritur *Voltaarius*, lunæ, an *Veneris*? 2^a An *Loth uxoris Genes.* 19, 26, verè in statuum salis conversa est, et quidem quod corpus et animam? 3^a *Quoniamod Jacob*, *Rachele jam mortua*, ad filium suum *Joseph*, *Genes.* 37, 10, dicere potuit: *Nam et ego et mater tua adorabimur te super terram?* 4^a *Quoniamod verum esse potuit illud Josephi de pistorum Pharaonis praefecto vaticinum*, *Genes.* 40, 19: *Pharao auferet caput tuum, ac suspendet te in carcere?* An malefactores amputato capite suspenderunt?

Ad primum, ineptum est illum *Voltaarius* sarcasmum. Licit enim Ciceroni dicere, orat, pro domo: *Ad celum extrixit villam*. Num mirandum superbos Noschi posteros dixisse: *Faciamus turrim ad celum pertinenterum?* Est nimur hyperbolica hæc locutio, quasi dicere: *Faciamus ingentis altitudinis et magnificientis turrim* (4).

Ad secundum. Nemo hic suspectetur totius substantiae factam conversionem, quasi etiam anima in salem conversa sit. Id enim siq[ue] necesse est hic asserere, neque (ut Bonfrerius rectè ait) ullo modo verisimile, esse factum, cum anima subite natura sit immortalis. Corpus tamen uxoris *Loth* verè conversum est in statuum salis. Nam quamvis non defuerit, qui verba illa Scriptore: *Versa est in statuum salis*, figuratò dumtaxat sumpsiro, pro monumento scilicet perpetuo mansuro, sicut in Scripturâ pactum inviolabile pactum salis nominatur, vel quod tantum igne coelesti adusta, et pieco fume velut incrastata instar statue lapidea examinis jacuerit; tamen communis interprætatio verba Scripturæ hic strictè sumenda, et feminam illam verè in statuum salis conversam fuisse asserit, cùm nulla

(1) De hoc magno anno sexcentorum annorum solarij consule astronomiam tom. I, pag. 6, 2, editione prime.

(2) Histor. Ecclesiast. tom. 1, in primam Mundi actam, Dissertat. 9.

(3) Commentar. in Gen. L. 7, disput. de longitudine vite prisorum hominum ante diluvium.

(4) Mira et varia de hæc turri recensent Calmet aliisque Interpretes.

sit necessitas, S. Scripturam hoc loco impræcipi suendi. Imò *Josephus Jud.*, lib. 4 Antiq. c. 11, dicit hanc salis statuam adhuc suo tempore extitisse; et Becharius P. 4, cap. 7, scribit eam adhuc extare inter montem Engaddi et mare Mortuum. Ibidem etiam eam Adrichomius in sua descriptione Terræ sancte constituit. Eandem adhuc superesse pariter affirmant R. Eliezer, R. Benjamin, etc. Si autem aliquis sciolas ironicas querat, quoniamod salis statua tamdiu inter tot pluvias et tempestates perdurare potuerit? resp. eam in lapidis morem fuisse duratam, ut nulla pluvia, nulla tempestates eam liquefacere aut disturbare potuerint. De hujusmodi sale lapideo meminimus *Plinius* (1), *Isidorus* (2), *Andulus Gellius* (3), *Solinus* (4), *Olaus Magnus* (5). Imò *Plinius* refert, apud Utican acervos esse salis ad collum speciem, qui ubi solo lunâve indurâre, nullo humore liquescens, vixque etiam ferro casu possit. Præterea ex chymia constat de Tauri vitriolato, id non dissolvit, nisi ab aquâ valde calida.

Ad tertium nomine matris *Josephi* hic non intelligi Rachelem, neque Liam, sed Balam, Racheli ancili, et Josephi nutricem, que jam mortua Rachele in matris locum successerat. Accedit quod apud Hebreos nutrices vocatae sint matres, prout notat R. *Marnas Ben-Israel* (6). Ita objecta S. Scripturæ verba *Lyranus*, *Tostatus*, *Bonfrerius* explicant.

Ad quartum duplex est interpretatione responsio quærum quilibet nodum solvit. Prima est Bonfrerius et aliorum dicentium, Josephum per hebraismum quo caput pro nomine sumit, pistori morte immunitate predicere, quasi dicere: *Pharao auferet te de numero viventium*. Tunc mortis genus significat, scilicet suspensum iri in patibulo. Altera est responsio Calmeti, qui erudit ostendit, sonibus caput plerumque obtrumatum fuisse, antequam eorum cadavera suscenterentur (7). Sic *Jeremias*, *Thren.* 3, 12, narrat, principes *Judeorum*, qui in captivitatim à Chaldaicis abducti fuerant, *muru suspensus fuisse*, quia jam fuerat illis antea caput amputatum. Item *Philistæi* cuius *Saulus* cadaver inventi sunt, *Præcisio capite truncum corpora suspenderunt in muro Bethsan*, *I Reg.* 31, 10.

CAPUT II. DE LIBERO EXODI.

Liber hic hebraicæ Velle schematis, id est, *hebrei sunt nomina*, nuncupatis, à græcis τέτιοι dicuntur, quem titulum Latinî retinuerunt, et significat *Exilium filiorum*, scilicet Israel à *Egypto*, ut in terram Chanaan proficerentur. Scriptus est hic liber à Moysi in deserto, ut Praefat. in *I. Gen. diximus*, et capitibus quadruplicata narrat Hebreorum ab *Egyptis* oppressionem,

(1) L. 51, cap. 7.

(2) L. 16, cap. 2.

(3) Noct. Attic. L. 2, c. 22.

(4) Cap. 30.

(5) L. 13, c. 5.

(6) L. 4 de Resurrectione, c. 4.

(7) Vide Philionem L. de Joseph.

257 PARS I. SECT. II. DE QUINQUE LIBRIS PENTATEUCHI SPECIATIM SUMPTIS. 258

duramque servitum, *Moysis nativitatem*, gesta et decem plaga *Egypti*, exitum Hebreorum ex *Egypto*, et transiit per mare Rubrum, continuationem itineris per desertum, legem datam in monte Sinai, denique fabricam tabernaculi, et variam eius supplicationem. Itaque iste liber gesta annorum 145 complexitur, puta à morte Patriarche Joseph usque ad alterum annum ab egressu Hebreorum ex *Egypto*.

§ I. De prodigiis *Mosis et Magorum Egypti coram regre Pharaone.*

29. Queres XVIII: An virgo horum *Magorum*, *Exod.* 7, 11 et 12, in veros serpentes versu sit? Resp. Triplex est auctoritate hæc in re sententia. Prima assertur, serpentes *Magorum* eorum coram Pharaone exhibitos, tantum fuisse phantasticos, et non veros a reales. Ita sententia *Josephus Jud.* (1), *Justinus M.* (2) vel quiscumque est auctor *Responsionum ad Orthodoxos*, etc., *Ambrosius* (3), *Hieronymus* (4), *Gregorius Nyssen* (5), *Rupertus* (6), et *Sedulius* (7). Secunda sententia docet, eos fuisse veros serpentes ope demonum productos, aut aliunde allatos. Ita censet *Theodoretus* (8), *Augustinus* (9) et doctor *Angelicus* (10). Nec tamen ex hæc doctrina sequitur, à demonibus posse patrari vera miracula, sed tantum serpentes ab illis celerrime allatos, aut applicando activa passivis productos fuisse, prout S. *Augustinus* (11) explicat. Tertia sententia est *Scipionis Mafci* (12), *Constantini Grimaldi* (13), *Don Ferdinand Sterzinger* (14), et quorundam aliorum, qui putant, magos illi, cum à Pharaone vocarentur, potuisse serpentes infra suas vestes abscondere, et dein mirâ celestiter velu in monachio virginali logo proiecere. Verum hec opinio ab aliis merito improbat, quia neque in SS. Patribus, neque in S. Scripturâ fundamentum habet, sed hinc illi potius contraria est. Nam quando Patres opera illorum magorum fallacias, mendacia, et illusionem oculorum vocant, non intelligent dexteritatem puræ artificiales (eine pure *Taschenspieler*), sed pragmatias diabolicas et operaphantastica démonum (15).

(1) L. 2 Antiq. c. 5.

(2) L. Quest. orthodox. respns. ad quest. 26; item in Dialog. cum Tryphon.

(3) L. 5 Epist. 2 ad Timoth.

(4) L. 11 ad Agasiam.

(5) L. de vita Mosis.

(6) L. 4 in Exodum, c. 50.

(7) L. 4 Carnarium.

(8) In Exod. quest. 18.

(9) L. 5 de Trinit. cap. 7, 8 et 9. Item L. 85 Quæst.

(10) P. 1, quest. 114, a. 4.

(11) L. 5 de Trinit. c. 4.

(12) L. 5 Art. magic. animal. cap. 2.

(13) Dissert. sopra le tre Magie, § 20.

(14) Dissert. de Magia deceptrice, § 36.

(15) Sic S. *Justinus M.* *Respons.* ad cit. quest. 26.

ait: *Quæ ab incantatoribus (egyptiacis) facta sunt, operæ demonum facta sunt, qui spectaculum oculis eas præstigia offuderunt, ut qui serpentes non esset, cum videnter quoniam serpentes. Et S. Hieronymus loc. cit. comparat præstigia illorum Magorum asyptiacorum cum præstigia eorum Christi. Nam hæc dubiæ diabolicon erunt, dum ait: *Quoniamod enim signis Dei, que (Deus) operatur per Moysem, Magi suis resistenterunt mendacio, et virga Moysem deroravit virgas eorum; ita mendaciam Antichristi, Christi veritas derorabit. Et Rupertus Tuitensis loc. cit. ait: Virga (Egyptiorum) erat quod furens, sed per incantationes egypcius et arcana quedam fascinaverunt Magi oculos hominum, ut circa videnter eis speciem habeat draconum.**

(16) Vide Bonfrerius in c. 7 *Exodi*, v. 11.

(17) Vide Bonfrerius in c. 7 *Exodi*, v. 11.

(18) Respons. ad quest.

(19) Q. 25 et 26 in *Exodi*.

(20) Comment. in *Exod.* 7, 22.